

SZARKA KLÁRA

AZ (ÍRÓ)FIÚ REGÉNYE

Szöllősi Mátyás: Simon Péter. *Európa*, 2018

Szöllősi Mátyás első regényének fülszövegében azt olvashatjuk, hogy a *Simon Péter* a fiú regénye. Meg azt is, hogy nyitott mű, „sok szabadságot enged az olvasónak”. Ha olvasás közben igyekszünk ehhez tartani magunkat, s keresni a biblikus fiúi történetet, elég hamar eltévedünk. S így tényleg nehezen értelmezhetőnek, különösnek és talányosnak tetszhet a mű.

Bár igaz, hogy hősünk éppen krisztusi korban van, apostoli nevet visel, ráadásul a foglalkozása is a spiritualitást tételezi föl – diakónus ugyanis –, legalább a regény felénél már végképpen be kell látnunk, hogy a *Simon Péter* az író ember, mondjuk, az író fiú regénye. Főként az író világba vetettségének és morális aggályainak problémáiról, a megfigyelés és megmutatkozás ellentmondásairól, az igazság és fikció örök dichotómiájáról és sok más alkotói alapkérdésről értekezik első regényében Szöllősi Mátyás.

Azt sem hiszem, hogy az olvasónak tényleg sokféle szabad értelmezésre marad tere, pedig erre talán lenne valamelyest igénye. Hiszen a kötet feléig lehetőség látszik arra, hogy a valóságos élet, a fantázia, álmok és egyfajta transzcendens metarealitás – afféle fantasy – között egyensúlyozva tényleg úgy érezzük, hogy az értelmezések és asszociációk bizonyos szabadságával haladhatunk együtt hősünkkel a szimbolikus jelenetek során át.

A kötet vége felől nézve viszont már úgy tetszik, a mű nagyon is zárt, hiszen az egyes részek az írói-alkotói magatartással és állapottal való küszködés stációi. Felvázolódik a megfigyelő mint lépcsőházi hallgatódzó, aztán a nyers és problematikus valósággal való közvetlen érintkezés tapasztalata után a kínos és tragikus találkozás a személyes múlttal, a halálosan beteg apával, akinek feltárulnak súlyos titkai (van egy másik, rövid viszonyból való fia is, történetesen Péter), illetve a szenvedő és nem megmenthető anyával, akinek a szenvedését a fiú akaratlanul csak súlyosbítja. A fiú maga is hordozza saját életének még el nem beszélt fájdalmát és bűnét. Tudjuk, hogy felesége halálának még nem igazán ismert körülményeiben találjuk majd meg a kízó és a nyugtalan önmarcangolásra és menekülésre adható magyarázatot.

Majd a történet egyre inkább irreálisba fordul a furcsa téli vonatúttal, a különös gyermekkel és a karkai vasútállomással. S amikor a tó jege beszakad hősünk lába alatt, már nyilvánvaló, hogy a jeges léken át egy másik, tükörszerű regényi térbe zuhanunk Simonnal együtt. Aki nemcsak találkozik önmagával, megalkotójával, teremtetőjével, az íróval, hanem afféle beavatási, megvilágosodási aktus részeként egy különös lakásban szembenéz magával a fiúval a feszületen. Hogy az írói lényeg feloldódhat-e a leírtban, lehetséges-e, hogy ne oldódjon fel, ki lehet-e szárazni teremtetőt és teremtményt? Szöllősi ontológiai és énkereső kérdéseket fogalmaz meg ebben a mindig szürke, hideg, nyers és bizonytalanul fenyegető prózai világban.

Simon bolyongásához a háttérrel főként a 2015-ös menekültválság Budapestje adja. Az idegen, különös és szenvedő emberekkel és azzal a feszültséggel, amelyik

tényleg a levegőben remegett, de valamilyen csoda folytán akkor a valóságban nem robbant föl. Szöllősi regényének a végén viszont, amikor Simon (mint alkotó) a politikai nagygyűlés (közönsége) elé lép, s bevallja, hogy túladagolással ölte meg (váltotta meg, írta meg) halálosan beteg szenvedő feleségét, kirobban az anarchia, erőszak és agresszió. A regény utolsó sora kétértelmű. Nem tudhatjuk, Simon mire gondol, amikor rájön, „hogym csak akkor lesz képes föllátni, ha örökre lecsendesíti a benne föltámadt haragot”. Ütnie kell vajon vagy éppenséggel megbékélnie? Így aztán a végén mégiscsak kapunk szabadságot az értelmezésre, ha jól értjük.

Talán nem túlzás, ha Szöllősi prózájának erős képiségében, megjelenítőképessége plasztikusságában feltalálni véljük fotográfusi érzékenységet és megfigyelőképességet, valamint lírai tehetségét is. Erről mások korábbi köteteit méltatva is szót ejtettek már. Többször izgalmasan fonódik össze a külvilág történéseinek és az azokra adott belső reflexióknak párhuzama. De a kötet felétől kezdve – amikor már biztosan tudjuk, hogy az irrealitás példabeszédszerű metaforájában maradunk – egy kicsit túl sok érzelmi és gondolati szálnak kellene egységes szövetté fonódnia, s a korábban is néhol bicegő jelenetek túlzottan elnyúlnak. S olyannyira homályosak lesznek bizonyos helyeken, hogy az érdeklődésünk el-ellankad. Nem könnyű elfogadni és értelmezni a stiláris átalakulást, hiszen az első jelenet inkább tárcaszerű, amelyben a valóságot csak némi furcsaság és kétértelműség fűszerezi, a kötet vége pedig már szintiszta metafora, amihez a valóság tényleg csak hangulati díszlet.

Talán azért esik nehezünkre követni az írói gesztus folyamatos elmozdulását, mert bár Simon históriája elkezdődik és valamennyire be is fejeződik, a kötet mégis inkább novellafüzérként olvasható, mint koherens regényként. Az idea és metafizika felhőrégiójában könnyen összefoglalható a *Simon Péter* mint az identitás keresésének, a felnőtté válás drámájának, az alkotói lét kétségeinek és morális felelősségének vizsgálata. Ám a traktátus nem találja a helyét a 21. században. A realitás érzéken megjelentetett mozzanatai szinte önmaguktól képesek fantasytémává változni, egy kicsit nehezen cipelik a hátukon a tantételszerű allegóriát. A regény jeleneteit felfoghatjuk stációknak, de ez még nem oldja meg az összefűzés és a fragmentáltság között billegő bizonytalan szöveg keltette olvasói kielégületlenséget.

Talán ez a bizonytalanság magyarázza egy-egy jelenet, különösen párbeszédetek túlírtságát. S azt is, hogy a szöveg egyes részeit nem sikerült igazán tökéletesre csiszolni, holott szerzőnknek gazdag és színes a szóincse, erőteljes az atmoszférateremtő ereje. A kötetről írt egyes kritikákban a stiláris zökkenőket és a szöveg szeplőit tudatos írói szándék következményének vélik. Nehezen hihető, hogy a vállaltan és kimondottan metafizikai alapállásból ne a tökéletesig, a gyémánttá csiszolt dramaturgiai és nyelvi kifinomultságig törjön egy fiatal regényíró.

Én legalábbis remélem, hogy Szöllősi Mátyásnak, a regényírónak ez a célja, s ehhez tehetsége révén egyre közelebb fog jutni. Hiszen a *Simon Péter*rel indulva már most sincs távol tőle.

BALOGH RÉKA

AMIKOR AZ ÖREGISTEN BELÖVI MAGÁT

Pungor András: A hetedik nap a papáé. Scholar Kiadó, Bp., 2019

Pungor András *A hetedik nap a papáé* című kötete a Scholar Live sorozat tizenhetedik darabja. A kiadó bevallása szerint ennek a sorozatnak a célja az online térben és folyóiratokban felkutatott kezdő és újrakezdő vagy éppen a méltatlanul alulreprezentált szerzők publikálása. Pungor András szigorúan véve a kezdő kategóriába esik, hiszen ez az első szépprózakötete, de ezt nem lehet előzmény nélkülinek tekinteni, hiszen újságíróként és gyermekkönyvszerzőként is ismerhetjük őt. Mindkét pályafutás, stílusában és témaválasztásában, visszaköszön a szövegekben. A szerző legutóbbi gyermekkönyve, a *Zozi mindig hazajön* például egy igazán pesti színezetű történet, ami nem riad vissza a város és az élet árnyoldalainak ábrázolásától. Ez a fővárosi lét helyszínében, szóhasználatában – például a hatos villamoson nyomorgással vagy a vidék szó jellegzetes használatával – átjárja a felnőtt közönségnek szánt írásokat is. Az újságírói pályafutás közben felhalmozódott történetek pedig szintén ihlethették a novellákat és a záró disztópiát.

Itt viszont nem a címlapokat megjárt sztorik kapnak helyet, a kötet egyharmadát kitevő rövidprózák a csendesebb riportanyagok és szomorú rövidhírek továbbgondolásai. Egy-egy eldurvult utcai balhé, öngyilkosságok, balesetek mögötti utolsó pillanatok, feszült emberi kapcsolatok, hétköznapi tragédiák, reménykedő szerencsétlenek tanulmányrajzai a nyitó szövegek. Az *Átjáró* című kisregény pedig aktuális társadalmi problémákból kiindulva (Nagy Koppány Zsolt *Nem kell vala megvénülnöd 2.0* című kisregényéhez hasonlóan) vázol fel egy sötét közeljövőt: a szereplők a lakhatási válság radikalizálódását, a társadalmi rétegek közötti szakadék elmélyülését, a látszattmegoldásokat próbálják túlélni. Az „annyit érsz, amennyid van” politikát továbbgondolva a már csak patkányként becézett szegényeket, így az ekkor még kisgyermek főhőst, Simon Virgilt is kitelepítik egy fallal körbezárt betontelegre. A kamasszá cseperedő fiú munkájuktól megfosztott, lassan lezúlló családfők, droggal vagy vallással felejtő kortársak között keresi az értelmesebb élet felé vezető utat.

A kötet egyébként már az első oldalakon igyekszik a történetekre terelni a figyelmet, hiszen a szokásos műfajmegjelölés helyett a cím alatt csak ennyi szerepel: t_rt_n_t_k. A magánhangzók elhagyása a sorozatra jellemző gyakorlat, és talán a rendhagyóságot, trendiséget igyekszik erőltetettebb módon hangsúlyozni. A modernség jegyében a kötetben megbúvó QR-kódok valóban intermedialis utazásra invitálnak: a pixeles négyzetek a szövegekhez kapcsolódó dalhoz és rövidfilmhez vezetnek. Még valószínűbb magyarázat, hogy a hiányt és annak a sorozat kötetei által való pótlását hivatott kifejezni a pár alsó vonás.

Hasonlóan harsány megoldások a szövegekben, főként a novellákban is felbukkannak. A lazán kapcsolódó történetek körbe vannak bástyázva kiszámítható

csattanókkal, sablonként ismétlődő elbeszélői stratégiákkal, túlhasznált motívumokkal. A *Négy Évszak Hotel* például könnyen kikövetkeztethető párhuzamot von évszakok, férfiak és az ominózus épület emeletei között, és ez az egyébként sok potenciált rejtő emberi kötelékekről és feldolgozási mechanizmusokról öncélúan orozza el a figyelmet. Az utolsó novellában a címadó lepke folyton új formában jelenik meg, így hiába az esetenként eredeti szimbolika, a pillangó végül elsikkad a jelentések és alakváltások rengetegében. A jelen síkjának és a töredékes visszaemlékezések kapkodó, néhol bekezdésenkénti változása is végigkíséri a hat novella nagy részét. Az aktuális események, cselekedetek, érzések megértéséhez szükséges múlt elcsöppögtetése az első alkalommal még jól működik, de a technika hamar monotonná válik, és megakasztja a történeteket. Ezen nem segít az sem, hogy a szereplők (főként a novellákban), ha épp nem sírnak, akkor szipognak, vagy az orrukat szívják.

Ezek a fogások leginkább írói önbizalomhiányról árulkodnak, mert ahol a szövegek elhagyják az ujjgyakorlathoz méltó mankókat és sorvezetőket, túéles karakterskicceket, apró mozzanatokból mesterien felépített emberi viszonyokat kapunk. Ezek a részletek olyanok, mint egy családi fotóalbum, ahol a képeken mindenki próbál ugyan mosolyogni, de a feszültség, az ellentétek, a kétségbeesés felsejlik a kimerevített pillanatok mögül. Ennek a legerősebb példája a kötet címét is kölcsönző novella, ami a kisregény mellett leginkább mellőzi az idősíkok villódzó váltogatását. A kiállhatatlan nagypapa például így nehezedik rá a kötelező közös ebédre: „Papa belépett, mindenki elhallgatott. [...] Anyu szaladt, hogy megterítse az asztalt. Papa a főhelyre ült. Nem szólt, várt. Húgom motyogott valamit a babájának, én törökülésben ültem a földön, ujjammal rajzoltam a padlóra. Apu a szája szélét rágta. Anyu panírozott húst tett a serpenyőbe, sercegett a forró olaj.”

Az *átjáró* ilyen szempontból a legkiforrottabb darab. Sajnos a szerző itt sem állja meg, hogy keretbe ágyazza a történetet, így először egy lány fényképét szorongató felnőtt Virgillel találkozunk, majd elkezdődik a visszaemlékezés. Ez a kezdés ellopja az olvasótól azt a lehetőséget, hogy a telepen felcseperedő fiúval együtt tudjon reménykedni, amikor a rendszer adta kevés kitörési lehetőséggel, a telepre szóló beutalóval élni próbál, vagy amikor újdonsült szerelmével a számára tiltott világot, a kerületet felfedezi. Emiatt tompul a szép ívet leíró történet csúcspontja is.

Ezt és az egységből kilógó újságszemelvényeket leszámítva a történet megszakítások nélkül, lineárisan halad előre, ami sokkal élvezetesebbé teszi a szereplők megismerését. A kósza visszaemlékezések illeszkednek a szövegfolyamhoz, segítik a karakterek, főleg a főhős érzelmi állapotának megértését. Az egyre kétségbeesőbb regényvilág apránként épül fel a szemünk előtt, a nincstelen, de boldog család képe fokozatosan alakul át, majd hullik darabjaira. A kamaszkor elnagyoltabb és összefolyó lépésekben eljutó legifjabb Simon legkevésbé sem dicső útkeresésével pedig könnyű azonosulni.

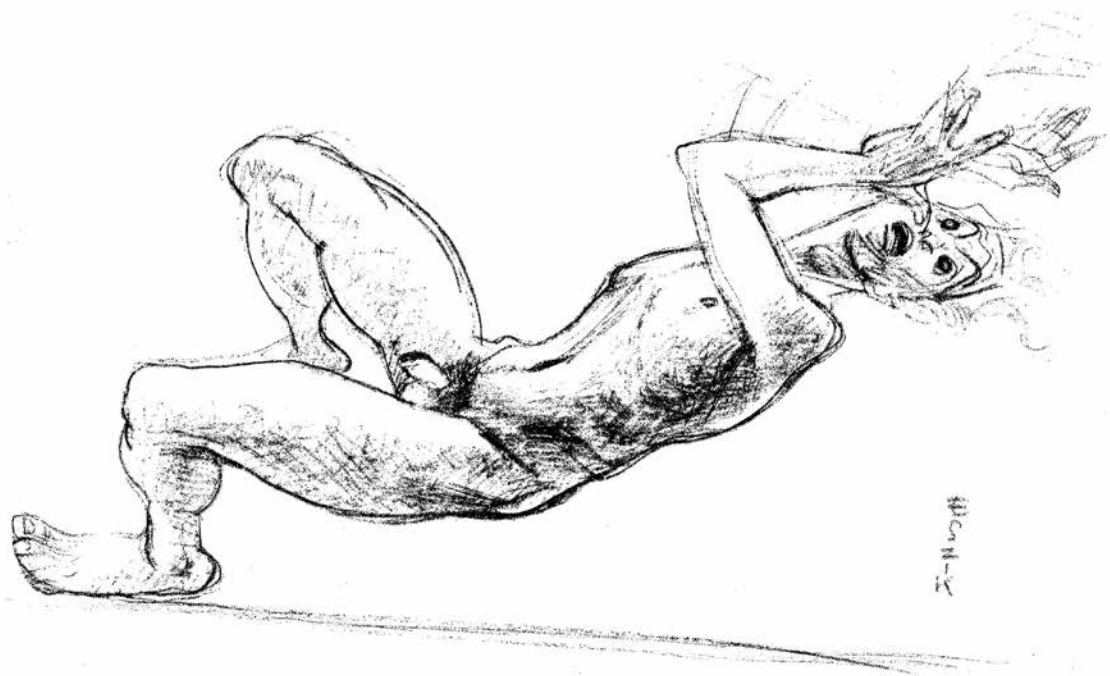
A szerethető és emberi, megalázottsága miatt esetlen Virgilen túl is főleg izgalmas mozzanatok és szereplők tarkítják a komor világot. A saját koporsóját kincsként őrző Kovács bácsi például elég egyedi figura ahhoz, hogy a lánya hollywoodi gonoszokat idéző, hálátlan alakja megbocsátható legyen. Keserédes színfoltok azok a figurák is, akik a segélylétben is megpróbálnak apró célokat teremteni, mint például a kitelepített tanár, aki a kézzel írt és rajzolt újságjait árulja, vagy a betondzsungelbe virágágyást csempésző asszony. A falon túli világból megismert, tengődő egyének, a buszsofőr alkoholista felesége és a kiégettségükben életükkel játszó punkok érzékeltetik, hogy az idilli világ alig különbözik a cefrébe és drogba fúló rezervátumtól. A szöveg viszont nem bízik eléggé a saját érzékletességében, így néha egy-egy mellékszereplővel kimondhatja a főbb tanulságokat.

Az elegáns megoldások és a túlzások kettőssége jellemzi a szövegek egységét megteremtő elemeket is. Összeköti a hat novellát és a kisregényt a hangulat, illetve a valóság határán mozgó, természetesként kezelt misztikum, ami hol a gyermeki képzeletnek, hol a kezdődő neurózisnak, hol pedig a nyomorban reményt adó hitnek is betudható. A novellák szereplői át-átjárnak egyik történetből a másikba, így például *A hetedik nap a papáé* szerethető apafigurája hóboros tudósként lesz riportalany a *Négy Évszak Hotel*-ben. Máshol pedig azt vesszük észre, hogy ugyanazon a mentőre várakozó villamoson utazunk, ahol az előző történet kezdődött. Ezek az apró összekacsintások az olvasóval segítenek megteremteni a kötet univerzumát.

A stíluson, a szereplőkön és a helyszíneken túl ismétlődő motívumok is igyekeznek szorosabbra fűzni a novellaciklus és helyenként a disztópia közötti kapcsolatot. Ezek közül az egyik a zene, ami nem mindig tesz hozzá a történetekhez, de általában sikeresen belesimul a szövegbe, kiemeli a kötet benyomásosságát, tükrözi a szereplők hangulatát (főleg, hogy az egyik, a QR-kóddal elérhető dalt kimondottan a *Négy Évszak Hotel*-ben felcsendülő sláger megvalósításaként szerezte a Magácska zenekar). Más motívumokról ez nem mindig mondható el. Az például kissé zavaró, hogy ha valakinél szatyor van, az biztos, hogy tescós (talán az olcsóságot, a kisszerű létet szimbolizálандó). A kék-piros mintás nejlon mellett a novellaciklus rendezőelvét adó számok jelenléte is helyenként öncélúvá válik, egy-egy történetet erővel kell a rá kirótt számhoz igazítani. A számok hemzsgését valamelyest magyarázza a *Négy Évszak Hotel*-ben elrejtett teória, amelyet egy interjú emlékeként ismerhetünk meg:

„...volt egy elmélete arról, hogyan lehet kiszámítani a jövőt, az érzelmet, az akaratot – a természet rezdüléseit lefordítani a számok nyelvére. A tízes számrendszerben bármi lehetséges, mondta sejtelmesen. [...] Szerinte minden előre jelezhető, hogy a cukros palackban mikor esik csapdába a darázs, hogyan változik a szél iránya két perc múlva.”

Ezen az elméleten keresztül a számok köré rendezett sorsok eleve elrendeltté válnak, a szereplőknek általában a pont után bekövetkező tragédiái elkerülhetetlenek, a kitörési kísérletek hiábavalók. Ezt az érzést tovább erősíti a borító hetest formáló repedése, ami a címen és a kötetben lévő szövegek számán túl a teremtés hét napját is felidézi. A novellákból kirajzolható istenkép viszont legkevésbé sem egy jóságos és megbocsájtó Mindenhatót sejtet, sokkal inkább a címadó novellában felbukkanó rosszindulatú öregemberre hajaz, akinek jár a hetedik nap. Ennél nem sokkal pozitívabb Az átjáró Öregistene, aki a főszereplőt a maga halandó és lecsúszott módján végigkíséri útján, és sose lehet tudni, hogy azért nem jön a segítség, mert már rég meghalt, vagy épp csak belőtte magát.

SZERZŐINK

AYHAN GÖKHAN (Bp., 1986): költő, újságíró. Legutóbbi kötete: *János és János* (2013).

BALÁSSY FANNI (Gyula, 1998): író, az ELTE magyar–olasz szakos hallgatója.

BALOGH RÉKA (Jászberény, 1990): kritikus, szövegíró.

BERTA ZSOLT (Bp., 1966): író, zenész. Legutóbbi kötete: *Recept* (2016).

DARVASI LÁSZLÓ (Törökszentmiklós, 1962): író, drámaíró. Legutóbbi kötete: *Szív Ernő: Meghívás a Rienzi Mariska Szabadidő Klubba* (2018).

ESZIK ALAJOS (Kiskunfélegyháza, 1953): festőművész, grafikus, illusztrátor.

FENYVESI OTTÓ (Moholgunaras, 1954): költő, esszéista. Legújabb kötete: *Halott vajdaságokat olvasva* (2017).

FERDINANDY GYÖRGY (Bp., 1935): író, kritikus. Legutóbbi könyve: *Sziget a víz alatt* (2019).

FILIP TAMÁS (Bp., 1960): költő. Legutóbbi kötete: *Tejút nappal* (2017).

GÉCZI JÁNOS (Monostorpályi, 1954): író, költő. Legutóbbi kötete: *Sziget* (2018).

GYUKICS GÁBOR (Bp., 1958): költő, műfordító. Legutóbbi verseskötete: *végigtapint* (2018).

HALÁSZ RITA (Bp., 1980): író, művészettörténész, első regényén dolgozik.

IZSÓ ZITA (Bp., 1986): költő, író. Legutóbbi verseskötete: *Éjszakai földet érés* (2018).

JÁSZBERÉNYI SÁNDOR (Sopron, 1980): író, költő, újságíró. Legutóbbi kötete: *A lélek legszebb éjszakája* (2016).

KISS LÁSZLÓ (Gyula, 1976): író, szerkesztő. Legutóbbi könyve: *Én meg az Ének* – Bérczesi Róberttel közösen (2019).

LUKÁCS FLÓRA (Bp., 1994): költő. A PPKE BTK-n végzett esztétika szakon. Jelenleg az ELTE-n tanul.

MÁDI LAURA ALEXANDRA (Fehérgyarmat, 1996): költő, az Előretolt Helyőrség Íróakadémia pályakezdő alkotója.

MAJOROS SÁNDOR (Bácskossuthfalva, 1956): író. Legutóbbi kötete: *Az ellenség földje* (2017).

MÉSZÁROS MÁRTON (Bp., 1995): újságíró, szerkesztő, kritikus. Ez az első szépirodalmi folyóirat-publikációja.

MIKOLA GYÖNGYI (Győr, 1966): Irodalomtörténész, kritikus. Legutóbbi kötete: *A pillanat küszöbén* (2013).

NAGY ZSUKA (Nyíregyháza, 1977): író, költő, tanár. Kötete: *tornacipók a stégen* (2018).

ORAVECZ IMRE (Szajla, 1943): költő, író, műfordító. Legutóbbi könyve: *Ókontri* (2018).

ORCSIK ROLAND (Óbecse, 1975): költő, író, műfordító, szerkesztő. Legutóbbi kötete: *Fantomkommandó* (2016).

PETŐCZ ANDRÁS (Bp., 1959): költő, író, esszéista. Legutóbbi könyve: *A visszaforgatott idő* (2019).

PUNGOR ANDRÁS (Celldömölk, 1967): író, újságíró. Legutóbbi könyve: *A hetedik nap a papáé* (2019).

S. BÉRES BERNADETT (Jászberény, 1979): irodalomtörténész, kritikus. Tanulmánykötete: *Körtánc* (2015).

SAUSIC (SCHAUSCHITZ) ATTILA (Budapest, 1952): író, újságíró. Legutóbbi kötete: *Kalandozás a szexualitásban* (2018).

SZARKA KLÁRA (Bp., 1955): újságíró, kritikus, fotográfiai szakíró. Legutóbbi könyve: *Előhívott emlékeim*, Chochol Károly (2015).

SZIVERI JÁNOS (Muzslya, 1954 – Bp., 1990): költő, szerkesztő, dramaturg.

SZÖLLÖSI MÁTYÁS (Bp., 1984): költő, író, fotóriporter. Legutóbbi könyve: *Simon Péter* (2018).

TERÉK ANNA (Topolya, 1984): költő. Legutóbbi kötete: *Halott nők* (2017).

TOROCZKAY ANDRÁS: (Bp., 1981): író, újságíró, kritikus. Legutóbbi verseskötete: *A labirintusból haza* (2015).

TÓTH KRISZTINA (Bp., 1967): író, költő, műfordító. Legutóbbi kötete: *Fehér farkas* (2019).

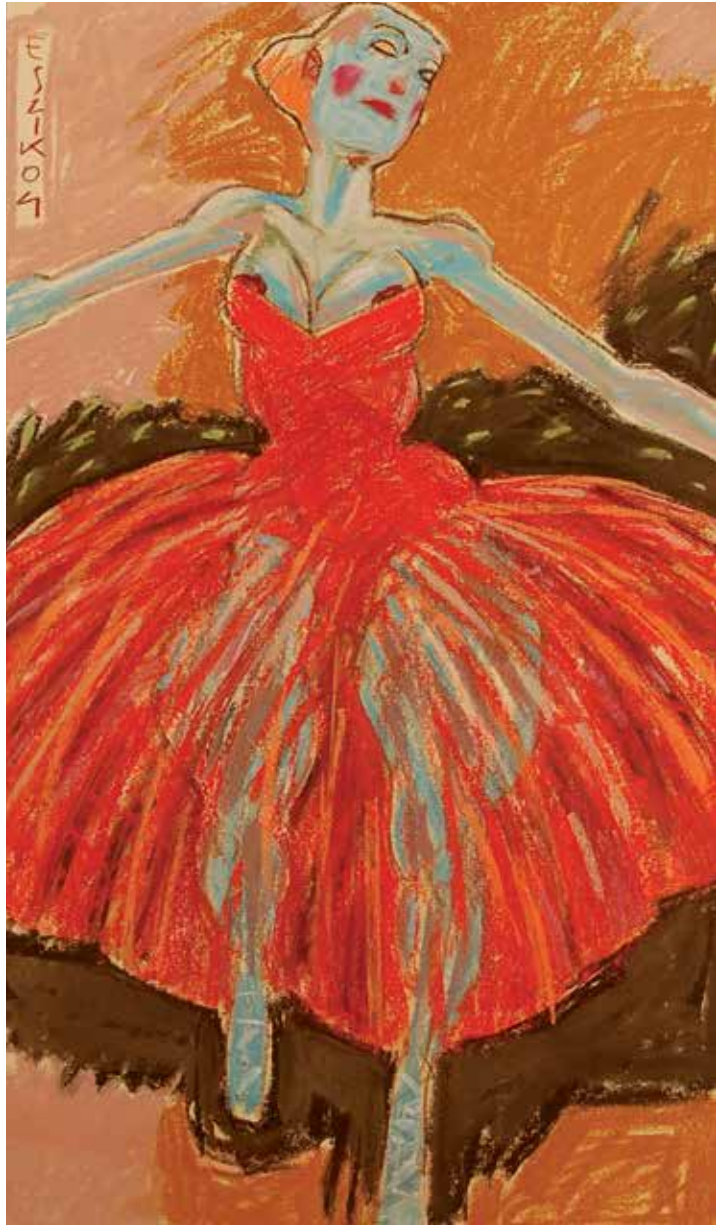
TURCZI ISTVÁN (Tata, 1957): költő, műfordító, drámaíró, szerkesztő. Legutóbbi kötete: *Deodatus* (2019).

VÁMOS MIKLÓS (Bp., 1950): író, dramaturg. Legutóbbi könyve: *Legközelebb majd sikerül* (2018).

VÖRÖS ISTVÁN (Bp., 1964): költő, író, irodalomtörténész, esszéista. Legutóbbi kötete: *Elégia lakói* (2018).

WEISZ DORKA (Szombathely, 1996): költő. Az ELTE német–magyar tanári szakos hallgatója.

ZALÁN TIBOR (Szolnok, 1954): költő, író, drámaíró. Legutóbbi kötete: *Ruhatárban felejtett kabátok* (2019).

AZ EŐ MEGJELENÉSÉT
TÁMOGATJA:

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Nemzeti Kulturális Alap

SZOLNOK MEGYEI JOGÚ VÁROS
ÖNKORMÁNYZATA

ABA-NOVÁK AGÓRA
KULTURÁLIS KÖZPONT
SZOLNOK

500 FT

9

771419

798000

19002